

Miljøministeriet
Kommunernes Landsforening
Amtsrådsforeningen

December 2004

Lokal Agenda 21

Redegørelse for det lokale Agenda 21-arbejde i amtskommuner og kommuner

Efter planlovens § 33 b skal miljøministeren hvert fjerde år give en redegørelse for det lokale Agenda 21-arbejde i amtskommuner og kommuner til et af Folketinget nedsat udvalg. Redegørelsen skal tilvejebringes i samarbejde med de kommunale organisationer.

Indholdsfortegnelse:

1. Baggrund - Internationale milepæle
  - **1992, Rio (UNCED)**
  - **1997, Rio+5 (UNGASS)**
  - **2002, Rio+10 (WSSD)**
2. National lokal Agenda 21-kampagne
  - **Samarbejde mellem Miljøministeriet, KL og Amtsrådsforeningen**
  - **Kampagneaktiviteter**
3. Lokal Agenda 21 i dansk lovgivning
  - **Baggrund**
  - **Hvad siger loven**
4. Status og fremtidige udfordringer
  - **Status for lokal Agenda 21**
  - **Fremtidsperspektiver**

Baggrund – Internationale milepæle

1992 – Rio (UNCED)

I 1992 underskrev Danmark sammen med 180 andre lande et handlingsprogram for bæredygtig udvikling på FN's topmøde om miljø og udvikling i Rio de Janeiro¹. Hermed forpligtede Danmark sig overfor verdenssamfundet til at påtage sig ansvar for at arbejde for en bæredygtig udvikling. I Agenda 21-handlingsprogrammets kapitel 28, som er en del af afsnittet om styrkelse af vigtige gruppers rolle, opfordrer FN de lokale myndigheder til at sætte bæredygtig udvikling højt på dagsordenen, bl.a. ved at inddrage lokalsamfundet. Resultatet blev det vi dag kender som lokal Agenda 21.

Det er i lokalsamfundet at internationale og nationale politikker udmøntes i konkrete handlinger – tæt på den enkelte virksomhed og husstand. Lokal Agenda 21 er baseret på frivillighed og partnerskaber, og derfor er kendetegnet for arbejdet, at der handles i forhold til de lokale muligheder og betingelser. Hermed introducerede FN et nyt begreb i miljøpolitikken som et supplement til allerede eksisterende miljøregler. Det blev besluttet, at flertallet af de lokale myndigheder skulle være i gang senest i løbet af 1996. Samtidigt blev verdens regeringer opfordret til at udarbejde nationale strategier for at fremme en bæredygtig udvikling, for at sikre implementering på alle niveauer.

1997 - Rio+5 (UNGASS)

I 1997 afholdt FN en ekstraordinær generalforsamling, den såkaldte UNGASS (United Nations General Assembly Special Session). Den ekstraordinære generalforsamling havde bl.a. til formål at diskutere den globale udvikling siden Rio-konferencen, herunder i hvilket omfang opfordringen om at implementere lokal Agenda 21 havde fundet grobund hos de lokale myndigheder verden over. På daværende tidspunkt kunne Danmark give en tilbagemelding om, at halvdelen af de danske kommuner og 11 ud af 14 amter havde påbegyndt det lokale Agenda 21-arbejde ved udgangen af 1996, og at de dækkede ca. 3/4 dele af befolkningen. På den særlige generalforsamling blev det bl.a. vedtaget, at alle nationale regeringer skulle have vedtaget en bæredygtighedsstrategi inden 2002.

2002 - Rio+10 (WSSD)

I 2002 lagde Sydafrika hus til topmødet, hvor bæredygtig udvikling atter skulle på dagsordenen. Resultatet af topmødet foreligger i form af en politisk deklARATION, en implementeringsplan og en lancering af en række partnerskabsinitiativer. I den politiske deklARATION blev hele Agenda 21-handlingsprogrammet (inkl. lokal Agenda 21) fra Rio genvedtaget. Under topmødet var der stor enighed om kvaliteten af det handlingsorienterede program. Implementeringsplanen fra Johannesburg slår fast, at god regeringsførelse på alle regeringsniveauer er essentiel for bæredygtig udvikling. Der blev således ikke sat spørgsmåltegn ved opfordringen fra Rio, til de lokale myndigheder, om at sætte miljø og udvikling på dagsordenen, blandt andet ved at inddrage lokalsamfundet – snarere tværtimod.

I implementeringsplanen fra Johannesburg er det nationale ansvar yderligere skærpet i henhold til kap. 149 om national støtte til lokale myndigheders implementering af lokal Agenda 21 og resultater opnået i Johannesburg. Der står bl.a. ”*States should enhance the role and capacity of local authorities as well as stakeholders in implementing Agenda 21 and the outcomes of the Summit and in strengthening the continuing support for Local Agenda 21 ...*”

---

¹ United nations Conference on Environment and Development - UNCED

Som bidrag til topmødet i Johannesburg offentliggjorde den danske regering en strategi for bæredygtig udvikling med titlen "Fælles fremtid – udvikling i balance". Regeringen benyttede lejligheden til at understrege, at alle har et medansvar for at sikre bæredygtig udvikling, og understregede i den forbindelse at både regeringen, erhvervslivet, kommuner og amter, frivillige organisationer og befolkningen skal deltage i gennemførelsen af strategien.

National lokal Agenda 21-kampagne

Samarbejde mellem Miljøministeriet, KL og Amtsrådsforeningen

I 1994 udsendte den daværende miljøminister sammen med de daværende formænd for henholdsvis Amtsrådsforeningen og KL et brev til samtlige amter og kommuner, som startskuddet til en fælles national lokal Agenda 21-kampagne. Formålet med kampagnen var at styrke den lokale indsats, ved at videreformidle kendskabet til lokal Agenda 21 samt understøtte erfaringsudveksling og danne grundlag for netværk.

Lokal Agenda 21 er baseret på frivillighed, og arbejdet er kendetegnet ved at der handles i forhold til de lokale muligheder og betingelser. Det betyder også, at der ikke eksisterer en entydig definition. Derfor valgte man i 1994 at opstille fem vejledende pejlemærker: Helhedssyn, tværsektoriel tænkning, aktiv borger deltagelse, kredsløbstankegang, inddragelse af det globale hensyn og styrelse af det langsigtede perspektiv.

Kampagneaktiviteter

En vigtig aktivitet i kampagnen er udgivelsen af Nyhedsbrevet Lokal Agenda 21. Nyhedsbrevet udkom første gang i 1995, og udkommer ca. 4 gange årligt med en fælles redaktion fra de 3 parter. Siden 2003 har KL overtaget udsendelsen af nyhedsbrevet fra Miljøministeriet, og det udsendes nu elektronisk. Der kan tegnes gratis abonnent på nyhedsbrevet på www.kl.dk/LA21-nyhedsbrev.

Herudover er der i de forgange år afholdt temadage, seminarer, konferencer mv., og som et led i kampagnen blev der i 1999 lanceret en internet-baseret database, som indeholder lokale Agenda 21-eksempler. Den findes på hjemmesiden www.lokalagenda21.dk

2 gange har de 3 parter taget initiativ til at samle forskellige interesseorganisationer for at lægge op til debat om lokal Agenda 21 og fremtidsperspektiver. Det er blevet til udgivelse af debatoplægget "En fælles fremtid" i 1998, og debatoplægget "Rio, Johannesburg og så videre" i 2002.

I november 2002 afholdt KL, Amtsrådsforeningen, Kolding Kommune, Green Network, FN-miljøorganisationen ICLEI og Miljøministeriet i samarbejde en europæisk opfølgingskonference til Johannesburg-topmødet om lokal Agenda 21. Der deltog ca. 350 repræsentanter fra europæiske kommuner, byer og regioner samt fra nationale og europæiske instanser. På konferencen tilkendegav alle parter, at man så frem til videreudvikling af den lokale indsats. På konferencen blev det fælles danske debatoplæg "Rio, Johannesburg og så videre" offentliggjort, som bidrag til at drøfte initiativer og de fremtidige sigtelinier for arbejdet.

Konferencen var delt op i en international del og en dansk del. Den daværende miljøminister var hovedtaler på konferencens internationale del, og holdt et oplæg om bl.a. opfølgningen på FN-topmødet. På den internationale del af konferencen blev fremtidige udfordringer og sigtelinier for lokal Agenda 21 i Europa diskuteret. Nogle centrale fokuspunkter var:

- Europæiske lokale myndigheder støtter Local Action 21", som er en strategi præsenteret af FN's miljøorganisation ICLEI (Local Government for Sustainability), under topmødet i Johannesburg om at forstærke implementeringen af lokal Agenda 21.
- Lokalt arbejde for bæredygtig udvikling kræver et styrket offentligt-privat samarbejde.
- Lokal Agenda 21 skal integreres mere i øvrige lokale politikker og strategier.
- Lokale myndigheder skal blive bedre til at inddrage de globale miljøproblemstillinger, som klimabeskyttelse og vandkvalitet i det lokale bæredygtighedsarbejde.
- Enighed om at øget samarbejde mellem europæiske lokale myndigheder kan forbedre arbejdet.

På den danske del af konferencen blev lokal Agenda 21 i danske amter og kommuner sat på dagsordenen. Repræsentanter fra Amtsrådsforeningen, Kommunernes Landsforening og Miljøministeriet fortalte om bl.a. den politiske forankring af lokal Agenda 21 i amter og kommuner, samt om forventningerne til arbejdet med lokal agenda 21 fremover. En række amter, kommuner og andre samarbejdspartnere gav deres bud på nye temaer og indgangsvinkler i den fremtidige lokale indsats f.eks. om offentligt-privat samarbejde, bæredygtige byer og landdistrikter samt om lokalpolitisk forankring. Kultur, integration, uddannelse, sundhed og friluftsliv var bud på nye indgangsvinkler.

Lokal vejledning

Siden lanceringen af lokal Agenda 21 er der samtidigt vokset forskellige former for lokal vejledning op. I landets amter og kommuner findes der i dag mere end 200 lokal Agenda 21-kontaktpersoner. Siden 1997 har grønne guider over hele landet taget del i det lokale Agenda 21-arbejde, og de har fungeret som bindeled mellem borgerne og de lokale myndigheder. I dag findes der et grøn guide netværk med 50 medlemmer. De grønne guider er typisk ansat af kommuner, foreninger og virksomheder.

Der findes også en række andre natur-, miljø- og energivejledere samt ansatte med vejlederfunktioner i lokale grønne centre, som i mere eller mindre grad også tager del i lokal Agenda 21. Herudover eksisterer der også et netværk for Agenda 21-centre i Danmark, dette netværk tegner i dag 16 medlemmer, og netværket har yderligere 5 samarbejdspartnere (regionale/nationale centre o.lign.).

Naturvejlederordningen er vokset fra 14 naturvejledere i 1987 til nu ca. 300, og naturvejledning er i dag et vigtigt redskab i arbejdet med at sikre en bæredygtig udvikling. Naturvejlederne er lokalt ansat i amter, kommuner, statskovdistrikter, grønne foreninger, naturcentre etc. og de gennemførte i 2003 ca. 26.000 naturvejlederaktiviteter med i alt godt 850.000 deltagere.

Agenda 21-tankegangen om en bæredygtig udvikling præger naturvejledernes arbejde, og de danske erfaringer viser, at det er muligt gennem naturvejledning at kombinere gode naturoplevelser med en anskueliggørelse af hvordan en bæredygtig udvikling fremmes. Derfor har Naturvejlederordningen sammen med "International Ranger Federation" og IUCN udarbejdet 11 "Principper for god naturvejledning til fremme af en bæredygtig udvikling". Disse principper danner baggrund for de danske naturvejlederes formidlingsarbejde. Principperne er sammen med en håndbog med gode eksempler på hvordan naturvejlederne kan bidrage til at fremme en bæredygtig udvikling distribueret til 40 lande gennem IUCN og "International Ranger Federation".

Lokal Agenda 21 i dansk lovgivning

Baggrund

En forespørgselsdebat i Folketinget den 20. november 1997 om opfølgning på FN's særlige generalforsamling UNGASS resulterede i en Vedtagelse (V 21)², som bl.a. pålægger regeringen at fastsætte "lovkrav til kommunerne om lokal Agenda 21-redegørelser".

I november 1998 nedsatte den daværende miljø- og energiminister et udvalg om fornyelse i Kommuneplanlægningen incl. lokal Agenda 21. Udvalget bestod af repræsentanter fra KL, Amtsrådsforeningen, Københavns og Frederiksberg Kommuner samt Miljø- og Energiministeriet og By- og Boligministeriet.

På baggrund af udvalgets anbefalinger fremsatte regeringen i 1999 lovforslag om bl.a. lokal Agenda 21 og Folketinget vedtog, med et bredt flertal³, lovændringer i planloven som bl.a. indeholder bestemmelser for lokal Agenda 21. Lovændringen skete ved lov nr. 110 af 15. februar 2000.

Hvad siger loven

Loven fastholder det frivillige aspekt og det brede samarbejde, men forpligter kommunalbestyrelser og amtsråd til at redegøre for deres lokal Agenda 21-strategi overfor deres borgere hvert fjerde år med målsætninger indenfor følgende indsatsområder:

1. Mindskelse af miljøbelastningen
2. Fremme af en bæredygtig byudvikling og byomdannelse
3. Fremme af biologisk mangfoldighed
4. Inddragelse af befolkningen og erhvervslivet i det lokale Agenda 21-arbejde og
5. Fremme af samspil mellem beslutningerne vedrørende miljømæssige, trafikale, erhvervsmæssige, sociale, sundhedsmæssige, uddannelsesmæssige, kulturelle og økonomiske forhold.

Strategien kan laves som en selvstændig strategi eller som et led i kommuneplanstrategien eller, for amternes vedkommende, som et led i regionplanen. De første strategier skulle efter loven foreligge med udgangen af 2003.

Intentionerne er, at strategierne skal være med til at fastholde det lokale engagement, forankre og udbrede ejerskab samt at vægte det strategiske arbejde med miljø og udvikling samt yderligere synliggøre og dokumentere indsatsen på området.

Status og fremtidige udfordringer

Status for lokal Agenda 21 - 2004

For at få tilvejebragt systematiserede informationer om det lokale Agenda 21-arbejde på baggrund af strategierne, igangsatte Skov- og Naturstyrelsen i samarbejde med KL og Amtsrådsforeningen en undersøgelse af de indkomne lokal Agenda 21-strategier fra landets amter og kommuner i foråret 2004. Undersøgelsen, der er udført af CASA, er vedlagt som bilag til denne redegørelse. For

---

² Forslag til vedtagelse blev stillet af S, V, KF, SF, RV, CD og ved afstemning stemte alle partier for med undtagelse af FP og DF

³ Alle partier stemte for lovforslaget med undtagelse af Enhedslisten

uddybende informationer om de lokale Agenda 21-strategier henvises til undersøgelsen. Der gøres i denne forbindelse opmærksom på, at der i analysen af strategierne i omtalte undersøgelse, alene indgår de strategier, som Miljøministeriet havde modtaget før 1. juli 2004.

Undersøgelsen af de indkomne strategier pr. 1/7 2004 viser bl.a., at

- Der var modtaget strategier fra 77% af amterne (10 ud af 13 amtskommuner) og 77% af kommunerne (210 ud af 271 kommuner)
- 47 nye kommuner har siden 2001 indledt arbejdet med lokal Agenda 21
- 85% af de kommunale strategier og 90% af de amtskommunale strategier forholder sig til et eller flere af lovens fem indsatsområder
- 94% af de indsendte strategier oplyser om målsætninger for lokal Agenda 21-arbejdet
- 77% af de kommunale strategier og 90% af de amtskommunale strategier rummer beskrivelser af, hvad kommunen eller amtet direkte eller indirekte gør for at inddrage borgerne i Agenda 21-arbejdet

I juni 2004 udsendte Skov og Naturstyrelsen, Landsplanafdelingen og KL et brev til alle de kommuner, der på daværende tidspunkt ikke havde indsendt en strategi. Kommunerne blev bedt om at give en tilbagemelding på, hvornår man agtede at indsende en strategi. Nogle kommuner har i mellemtiden indsendt en strategi, og andre har svaret, at de er blevet forsinket og agter at offentliggøre en strategi inden sommeren 2005.

Skov- og Naturstyrelsen, Landsplanafdelingen har løbende registreret indkomne lokal Agenda 21-strategier. Registreringer viser pr. den 1/12 2004 bl.a., at

- Der er modtaget strategier fra alle 13 amter og fra 228 kommuner (i alt 84%)
- 29 kommuner agter at indsende en strategi inden sommeren 2005
- 3 kommuner afventer strukturreformen
- Mere end halvdelen af de kommunale strategier samt 10 amtskommunale strategier forholder sig til alle 5 indsatsområder nævnt i planloven. De resterende kommunale og amtslige strategier forholder sig direkte eller indirekte til mellem 1-4 indsatsområder

Selvom lokal Agenda 21 er indskrevet i planloven bygger det stadig på et princip om frivillighed. Planloven fastlægger rammerne, og det er op til de lokale myndigheder at fastlægge indholdet. I forlængelse heraf er det også meget positivt at kunne konstatere, at ca. 90% af strategierne indeholder beskrivelser af lokal Agenda 21 på aktivitetsniveau – uden at der er krav om at beskrive dette. Det viser med stor tydelighed, at arbejdet med lokal Agenda 21 stadig er handlingsorienteret. Aldrig har så mange lokale myndigheder været aktive, og derudover har mange af de restende kommuner, som endnu ikke har indsendt en strategi, meddelt, at de er i gang med at udarbejde en.

Fremtidsperspektiver

Lokal Agenda 21-arbejdet er kommet langt ad frivillighedens vej, som nu også er understøttet med lovbestemmelser om strategier. Lokal Agenda 21 er et vigtigt redskab til at skærpe opmærksomheden for en bæredygtig udvikling med folkelig opbakning. Derfor ser vi også frem til at, den nu foreliggende, 1. generation af lokal Agenda 21-strategierne føres ud i livet, og at de får indvirkning på den måde vi lever, arbejder, producerer og indretter os på til fordel for en bæredygtig udvikling. Kampagnesamarbejdet mellem parterne vil i de kommende år naturligt skulle fokusere

på at formidle erfaringerne fra udarbejdelsen af de første strategier, så de kan danne udgangspunkt for anden generation, som efter loven skal offentliggøres ved udgangen af 2007.

I 2006-2007 ser den offentlige struktur anderledes ud i Danmark end i dag, og det er vigtigt at lokal Agenda 21 videreføres og udvikles i denne nye struktur. Der er stadig mange lokale miljøudfordringer, som der er brug for at blive taget hånd om.

Connie Hedegaard

Ejgil W. Rasmussen

Kristian Ebbensgaard

MILJØMINISTERIET

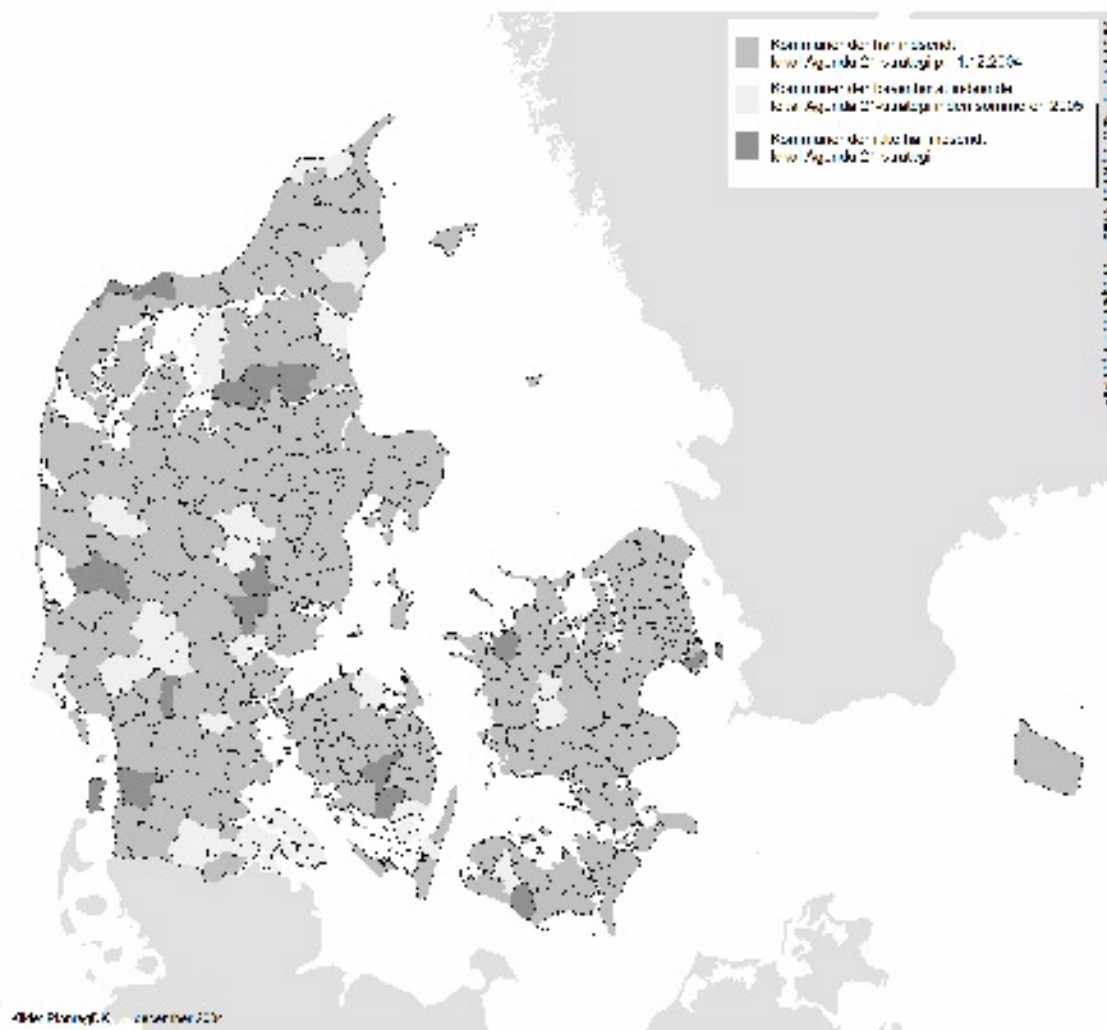

Bilagsoversigt:

- Bilag 1: Danmarkskort der viser hvilke kommuner, som har indsendt en lokal Agenda 21-strategi samt hvilke kommuner, som har meddelt at de agter at offentliggøre en strategi inden sommeren 2005
- Bilag 2: Planlovens § 33 om lokal Agenda 21
- Bilag 3: Undersøgelse af det lokale Agenda 21-arbejde – Dansk status 2004, CASA 2004

Bilag 1:

Danmarkskort der viser hvilke kommuner, som har indsendt en lokal Agenda 21-strategi samt hvilke kommuner, som har meddelt at de agter at offentliggøre en strategi inden sommeren 2005

Bilag 2:

Planlovens § 22 om lokal Agenda 21

Kapitel 6 a

Lokal Agenda 21

§ 33 a. Amtsråd og kommunalbestyrelser skal inden udgangen af den første halvdel af den kommunale valgperiode offentliggøre en redegørelse for deres strategi for amtskommunens henholdsvis kommunens bidrag til en bæredygtig udvikling i det 21. århundrede med oplysninger om, hvordan der skal arbejdes helhedsorienteret, tværfagligt og langsigtet, og hvordan befolkningen, virksomheder, organisationer og foreninger vil blive inddraget i arbejdet (lokal Agenda 21). Strategien skal indeholde amtsrådets henholdsvis kommunalbestyrelsens politiske målsætninger for det fremtidige arbejde inden for følgende indsatsområder:

- 1) Mindskelse af miljøbelastningen,
- 2) fremme af en bæredygtig byudvikling og byomdannelse,
- 3) fremme af biologisk mangfoldighed,
- 4) inddragelse af befolkningen og erhvervslivet i det lokale Agenda 21-arbejde og
- 5) fremme af et samspil mellem beslutningerne vedrørende miljømæssige, trafikale, erhvervsmæssige, sociale, sundhedsmæssige, uddannelsesmæssige, kulturelle og økonomiske forhold.

Stk. 2. Den i stk. 1 nævnte redegørelse skal samtidig med offentliggørelsen sendes til miljøministeren.

§ 33 b. Miljøministeren giver hvert fjerde år en redegørelse for det lokale Agenda 21-arbejde i amtskommuner og kommuner til et af Folketinget nedsat udvalg. Redegørelsen skal tilvejebringes i samarbejde med de kommunale organisationer.